

FIȘĂ DE DOCUMENTARE

CLASA a XII-a, EUROPA – ROMÂNIA – UNIUNEA EUROPEANĂ. PROBLEME FUNDAMENTALE, VALORIFICAREA ORIZONTULUI LOCAL ÎN PROCESUL EDUCATIV, STUDIU DE CAZ – PODIȘUL DOBROGEI

„ SITURI ISTORICE ÎN LUNCA DUNĂRII, ÎN JUDEȚUL CONSTANȚA ”

1. SACIDAVA - DUNĂRENI

Cetatea Sacidava (12) de la Dunăreni - dealul Muzait - este situată la aproximativ 5 km NE de sat, pe malul Dunării, spre E. Este un sit civil de tip cetate din epoca romană până în sec. II - VI. Terminația numelui „dava” arată că în acel loc sau în apropiere a existat înainte de cucerirea romană o așezare daco-getică. Cercetările efectuate, care au dus la dezvelirea, în cea mai mare parte, a zidului de incintă din sec. IV — VI, arată că, la Sacidava, fortificația romană a existat din sec. 2 d.H. până la începutul sec. VII d.H. Pe parcursul acestei perioade au fost cantonate prima Cohorta IV Gallorum (perioada lui Traian) și apoi Cilicum milliaria equitata (începând cu perioada împăratului Hadrian), ale căror detașamente supravegheau partea de sud a Dobrogei, o tabără secundară a unității aflându-se, se pare, pe drumul ce străbătea ținutul prin interior de la S la N (Castellum Cilicum). În perioada 107 — 167 e.n., Sacidava s-a aflat în zona de supraveghere a marii unități militare de la Troesmis (Legio V Macedonica), ulterior intrând sub controlul legiunii de la Durostorum (Legio XI Claudia). După reformele lui Dioclețian, Sacidava era cuprinsă în provincia Scythia, la limita de sud a acesteia. În secolul IV, aici era cantonată o unitate de cavalerie: Cuneus Equitum Scutariorum (Petculescu Liviu, 2006).

La sfârșitul secolului XIX cunoscutul topometru român - Pamfil Polonic consemna în hărțile sale existența unei cetăți pe malul Dunării, în botul dealului Musait, de pe teritoriul satului Mârleanu, azi Dunăreni (jud,Constanța).

Cercetările acestui sit au început prin lucrul arheologului N. Gostar ale cărui studio au fost continuate de către arheologul C. Scorpan. Cetatea Sacidava în forma ei actuală a fost construită în sec.IV, în vremea lui Dioclețian sau a lui Constantin cel Mare. Latura de vest a cetății coincide cu latura de vest a fortificației din sec.II e.n.

Exceptând zonele din apropierea zidurilor de incintă dinspre est și sud, în perimetrul cetății actuale s-a viețuit pe toată perioada cuprinsă între secolele II și VII. În cetate s-au constatat trei incendii: primul s-ar data pe la mijlocul sec.III, al doilea catre mijlocul sec. VI, iar al treilea, la începutul sec. VII care coincide cu perioada când cetatea a început să fie părăsită. Importanța acestei cetăți este:

1. În nicio cetate romană de pe limes-ul danubian din Dobrogea n-au fost reperate atâtea nivele de viețuire (9) la care s-au mai adăugat încă (2);

2. În nicio cetate dunăreană n-a putut fi documentată cu atâta siguranță prelungirea viețuirii până în epoca de după anul 614;

3. În nici o cetate nu s-a dovedit continuitatea dacilor până în sec. VI e.n.

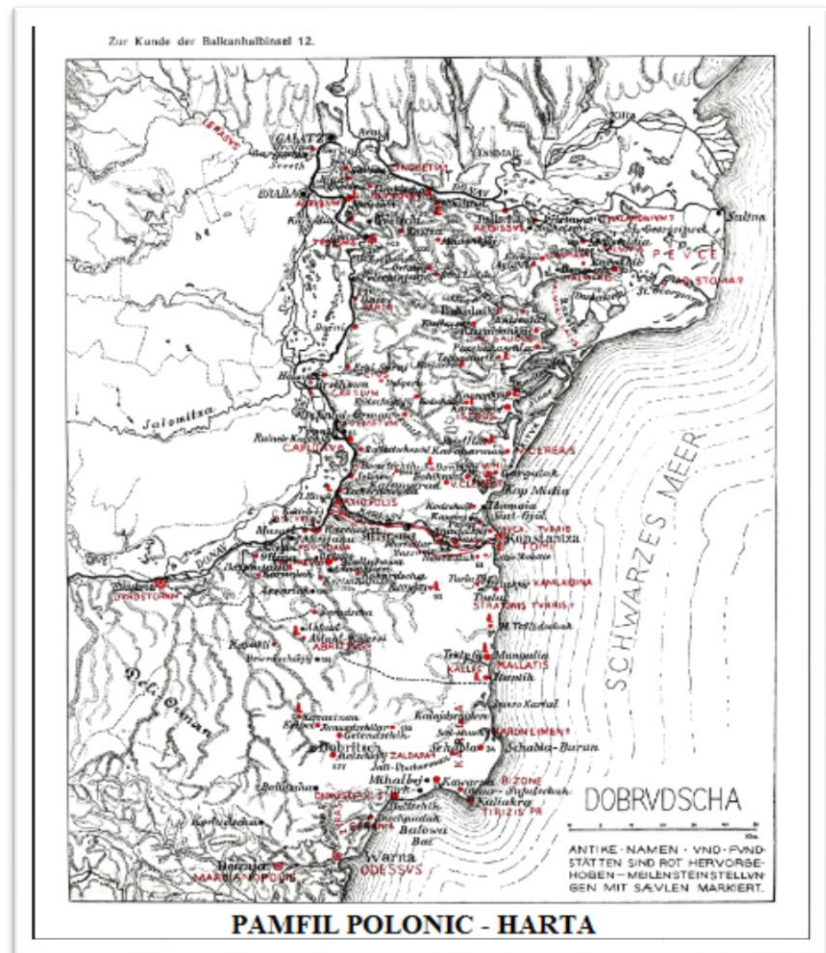
C. Scorpan (7) a reușit să dezgolească zidul de incintă, notat cu sigla Y, din zona care închide latura nordică a turnului A și care este dublat, în interiorul cetății, de un alt zid (notat cu sigla h). Lungimea acestuia din urmă este de 12 m.

Potrivit spuselor sale, zidul „h” a fost ridicat după dezafectarea zidului „Y”.

În perimetrul sitului se pot vedea lespezi de piatră de tip pavaj iar în interiorul turnului este un strat gros de mortar care coboară spre sudul turnului.

2. CARIERA DE PIATRĂ DE LA CERNAVODĂ (SECOLUL X)

Grigore Florescu (Diaconu Petre, 2012) întreprinzând săpături arheologice acum vreo 45 de ani lângă Cemavodă, într-o zonă situată la circa 400m sud de capătul dobrogean al podului Anghel Saligny, scoate la iveală resturile unei cariere din care se exploataseră – în vechime – blocuri de formă paralelipipedică. În momentul inițierii lucrărilor arheologice, o bună parte a carierei era deja distrusă de exploatarea minieră care furniza piatra fabricii de ciment de la Cemavodă. Cariera antică ocupa toată suprafața din buza malului dobrogean cuprinsă între locul unde și-a început investigațiile și cetatea Axiopolis, situată în fața insulei dunarene Hinog. Cuprinsul carierei este sub forma unor încăperi mai mult sau mai puțin rectangulare, înșirate de la nord spre sud, de-a lungul fluviului. Pe parcursul celor 5 excavațiuni întreprinse de Grigore Florescu au fost scoase peretele dinspre est, dinspre malul dobrogean, peretele dinspre nord și o parte a peretelui estic și încă ceva forme.

Pe peretele dinspre continentul dobrogean se afla un relief care, după opinia descoperitorului, l-ar reprezenta pe Hercules Saxanus – bine cunoscuta divinitate protectoare a celor ce muncesc în carierele de piatră, sculptat stângaci în secolul III. Urmele de foc ar constitui indiciul practicării cultului lui Hercules Saxanus în cariera de la Cemavodă. La ultima excavațiune s-au evidențiat urmele de lucru din masivul stâncos al malului dobrogean. Acest sit arheologic este amenințat de către torenții formați mai ales în timpul ploilor și activitatea umană prezentă. Blocurile mari excavate ar fi fost necesare întăririlor romane și castrelor (excavațiunea numărul 4) în timp ce din alte excavațiuni s-ar fi extras blocuri mai mici în secolele mai târzii cum ar fi din a doua jumătate a secolului III. Tipurile ceramice întâlnite în cariera de la Cemavodă, își găsesc replica în mai multe dintre carierele de piatră din Dobrogea epocii feudale timpurii ceea ce arată contemporaneitatea carierei cu altele din Dobrogea asemănătoare din Evul Mediu Timpuriu.

3. CASTRUL ROMAN ALTENUM (COMUNA OLTINA)

Situl, înscris în Lista Monumentelor Istorice din județul Constanța la nr. Crt. 192, cod LMI'92 14A0193. și la nr. Crt.356, cod LMI CT-I-s-B-02717 în Lista Monumentelor Istorice 2004 – Județul Constanța, este la 2,5 km de comuna Oltina pe dealul Măciuca pe o suprafață de 2 hectare înconjurată de un val de pământ. Procopius (10) amintește de coloniae Altinum sau Altenum (12).

Castrul are o perioadă romană din vremea lui Dioclețian și Constantin cel Mare dar și o perioadă bizantină mai târzie conform unui cuptor bizantin din secolele IV-VI.

În preajma castrului roman a ființat și o așezare umană dar și un port militar fluvial mic, amenajat în secolele I – IV d.Hr., desființat din cauza colmatării brațului dunărean.

Strabo menționa că Altenum avea canale spălate de valurile Dunării. Mlaștinile erau subiectul inundațiilor (Petculescu Liviu, 2006).

4. AXIOPOLIS – CERNAVODĂ

Cernavodă este un punct nodal arheologic care întrunește urme ale culturii Gumelnița descoperite de către Carl Schuchardt și Paul Träger în 1917.

Ceva mai târziu, în 1936, arheologul Ion Nestor a săpat în continuare în zona descoperirilor anterioare ale culturii Gumelnița și pe dealul Sofia la nord-vest de Cernavodă pe țărmul Dunării.

În urma săpăturilor pe acest deal, descoperirile au conturat culturile Cernavodă I, II și III din Neoliticul târziu și perioada de tranziție către Epoca Bronzului.

Au fost găsite habitate umane specific culturilor Gumelnița și Boian și un mormânt cu urme de incinerare din perioada Halstatt. În preajma Coadă Zăvoiului au fost găsite câteva așezări și necropole cu peste 400 de morminte care aparțin culturii Hamangia unde au și fost găsite stauetele de teracotă “Gânditorul” și “Femeia Care Stă” din a doua jumătate a mileniului V și începutul mileniului IV (Carozza Laurent, Bem Cătălin, Micu Cristian, 2013).

Orașul Axiopolis (12) sau „Orașul Întunecat” a fost fondat de către regele Lisimah dar de atunci au fost înființate trei așezări în perioade diferite.

Cea mai importantă dintre acestea a fost în zona Hinog pe un platou înalt pe malul drept al Dunării sub forma unei fortărețe. Aceasta făcea parte din sistemul de apărare danubian la limita scitică (Petculescu Liviu, 2006).

Săpăturile din 1898 și 1899 au revelat pereții a trei fortărețe și a unor locuințe printre care și a două biserici.

Cele trei fortărețe sunt una deasupra celeilalte conform succesiunii perioadelor helenistice, roman-bizantină (secolele IV-V) și feudal timpurie (secolele X-XIII).

O inscripție grecească din primii ani ai secolului IV menționează de martirii Chiril, Chindeas (Chindeus) și Tasius (Dasius) dar rămășițele lor nu au fost găsite (Muzeul de Arheologie, Constanța; Scorpan Constantin, 1980).

5. CAPIDAVA

Conform Segmentum VIII al Tabula Peutingeriana, Capidava se situa pe drumul roman dintre Cetatea Axiopolis și Carsium.

Castrul roman Capidava a fost construit pe vremea împăratului Traian pentru a consolida și controla vadul Dunării din acea zonă din Scitia Minor, înaintea invaziei Daciei.

Detășamente ale legiunilor a V-a Macedonica de la Troesmis și a XI-a Claudia de la Durostorum construiesc acest castru la începutul secolului al II-lea al erei noastre.

În același loc existase și o așezare preromană, poziția fiind foarte bună pentru comunicația între dacii din Dobrogea și cei din Câmpia Munteană.

Aici a staționat o unitate de cavalerie aflată sub comanda Ducelui Scynthiei ce aparținea Legiunii XX Valeria Victrix, precum și unități sau legiuni de-a lungul timpului ca Legiunea XI Claudia, Legiunea I Italica, Legiunea II Herculia, Cohors I Germanorum și Cohors I Ubiorum (Petculescu Liviu, 2006).

Capidava a fost distrusă de către Goți în secolul III dar în secolul IV-VI erau cantonate unități de cavalerie ale *Cuneus equitum Solensium*, cât și *equites scutarii* și *vexillatio Capidavensium*. Capidava a fost abandonată după invazia avarilor conduși de către Zabergan (Scorpan Constantin, 1980).

Capidava a devenit colonie militară turcească în secolul XVIII.

Ruinele au început a fi studiate de către Mihai Ionescu-Dobrogeanu, Grigore Tocilescu, Vasile Pârvan, Grigore Florescu (4,6).

În urma tuturor acestor arheologi au fost revelate monumente epigrafice și sculptural vase, monezi și alte obiecte de pe vremea lui Ion Țimikes I, Vasile al II-lea, Constantin al VIII-lea și Împărătesei Theodora (Scorpan Constantin, 1980).

Acum se pot vedea: un perete cu poarta fortificată, fundațiile unui turn în formă de potcoavă, perete de apărare și fortul vechi, clădirea gărzilor și a altor clădiri alături de drumuri și canale.

Lângă Capidava este o insulă pe Dunăre care iese la suprafață doar când Dunărea mai seacă de 2 km care atrage turiști și grupe de specialiști și studenți cu scop de studiu ecologic [(9, 11) și Emanuel Petac, 2013].

6. CARSIUM-HÂRȘOVA

Carsium (12) a avut două perioade, romană și bizantină. La edificiul castrului ca și cetate și-au adus aportul împărații Traian și Nerva (Oprîș Ioan, 2006).

Aici au staționat unitatea Ala Gallorum Flaviana spre sfârșitul secolului I și începutul secolului II, Legiunea I Italica, corabierii din Classis Flavia Moesica, de milites scythicii și de Legiunea I Iovia Scythica care au și apărat fortificația (Petculescu Liviu, 2006).

Studiile arheologice au fost inițiate de către Vasile Pârvan.

Conform studiilor mai recente, cetatea are și o continuitate medievală judecând după vechimea zidurilor. În 2009 a fost revelată poarta de nord romano-bizantină.

Cetatea în istoria ei a fost refăcută de mai multe ori de către împărații Constantin cel Mare și Iustinian în urma distrugerilor suferite (Scorpan Constantin, 1980).

La Hârșova se cunoaște cel mai mare număr de stâlpi miliari (borne de drum roman) din Dobrogea (zece până în prezent).

În Carsium viața spirituală a fost intensă, judecând după templele găsite dedicate unor zeități alături de necropole continuată de civilizația creștină reprezentată printr-o bazilică descoperită cu simboluri creștine.

La fel, au fost descoperite și morminte creștine. Astfel, în secolul V, Carsium era unul dintre cele 14 orașe reședințe episcopate din Scythia.

În secolul al X-lea aceasta este reconstruită de bizantini și mai târziu de genovezi. Între secolul al XV-lea și prima parte a secolului al XIX-lea este stăpânită de turci. În urma războiului dintre imperiile Otoman și Țarist și a Păcii de la Adrianopol, Imperiul Otoman prin acord a fost obligat să dărâme fortificațiile de pe malul drept dunărean și astfel, cetatea a fost aruncată în aer. Se mai văd câteva ziduri impunătoare. „Turnul comandantului”, pe latura de nord a incintei mici, unde se păstrează pe înălțimea de peste 9 m. La Dunăre, un zid lung de aproximativ 40 m reprezintă locul portului din perioada antică.

BIBLIOGRAFIE

1. Carozza Laurent, Bem Cătălin, Micu Cristian- Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère – Volum elaborat în cadrul proiectului Chronos et Mission archéologique delta du Danube et a reçu le soutien du projet PNCDI2–92101/2008.
2. Diaconu Petre – Cariera de piatră din secolul al X-lea de la Cernavodă-Revista Pontica., pag. 185-195, 2012
3. Emanuel Petac, Aurelian Ionescu-Some sassanian silver coins discovered at Axiopolis (Cernavodă, Constanța County, Romania)-Iranica Antiqua, vol. XLVIII, 2013
4. Florescu Gr.- „Capidava”- In amintirea lui Constantin Giurescu- p. 249-261, Bucuresti, 1944.
5. Opreș, Ioan C. (2006). "[Fortificarea limesului dobrogean de la Dunărea de Jos în preajma războaielor daco-romane.](#)" [The strengthening of the Lower Danube limes in Dobruđa on the eve of the Dacian-Roman wars of emperor Trajan]. *DACIA AVGVSTI PROVINCIA, Crearea provinciei, actele simpozionului desfășurat la 13-14 octombrie 2006 (in Romanian and English)*. Bucharest, Romania: Muzeul Național de Istorie a României ([National Museum of Romanian History](#)), 5 April 2011.
6. Pârvan Vasile. Florescu Radu-[Getica](#) (in Romanian)- București, Editura Meridiane (1982).
7. Petculescu Liviu-"The Roman Army as a Factor of Romanisation in the North-Eastern Part of Moesia Inferior"/In Tønnes, Bekker-Nielsen. *Rome and the Black Sea region. Black Sea Studies-Aarhus University Press*. p. 36, 2006
8. Scorpan Constantin-Limes Scythiae: Topographical and Stratigraphical Research on the Late Roman Fortifications on the Lower Danube-British Archaeological Reports, 1980
9. ***[Capidava at Turism Constanța](#) - hosted by the The Public Office for Tourism, Commerce and Public Services, part of the [Constanța County Council](#)
10. *** Opreș, Ioan C. (2006). "[Fortificarea limesului dobrogean de la Dunărea de Jos în preajma războaielor daco-romane.](#)" [The strengthening of the Lower Danube limes in Dobruđa on the eve of the Dacian-Roman wars of emperor Trajan]. *DACIA AVGVSTI PROVINCIA, Crearea provinciei, actele simpozionului desfășurat la 13-14 octombrie 2006 (in Romanian and English)*. Bucharest, Romania: Muzeul Național de Istorie a României ([National Museum of Romanian History](#)), 5 April 2011.
11. *** Opreș, Ioan.- "[Capidava archaeological site](#)" (in Romanian and English). Ioan Opreș/capidava.ro., 8 February 2011.
12. *** <http://www.webcitation.org/5vSjj8iYr>